

## **ARTICOLE**

### **UNELE OBSERVAȚII PRIVIND DESPĂGUBIRILE ÎN CAZ DE DIVORȚ CONFORM ART. 388 DIN NOUL COD CIVIL**

Marius FLOARE\*

**Abstract: Remarks Regarding Divorce Damages According to art. 388 of the New Civil Code.** Article 388 of the New Civil Code specifically provides, for the first time in our civil legislation, the award of damages to the innocent spouse in case of divorce. The inspiration for this new provision is the French Civil Code which has provided for this sort of damages since 1941 on the basis of previous case law. This new legislation is not without its challenges because the special divorce damages must be required during the divorce procedure for damaging consequences that would be fully known only after the divorce is final. Like so many times in the last two centuries, many lessons can be learned from the French experience, bearing in mind the differences which have arisen since the 2004 restrictive revision of article 266 of the French Civil Code and the more generous provisions of the French divorce compensatory award. The common torts law is still to be considered in the case of divorce either as the general framework for all tort damages or as a complementary ground for damage awards for cases where the special provisions do not apply.

**Cuvinte cheie:** divorț, despăgubiri, răspundere civilă, prestație compensatorie

**Keywords:** divorce, damages, torts, compensatory award

1. Art. 388 NCC reprezintă o inovație în legislația noastră civilă, reglementând expres dreptul soțului „nevinovat” de soluția căsătoriei de a obține despăgubiri pentru prejudiciile (se subînțelege materiale și morale) cauzate prin desfacerea căsătoriei: *Distinct de dreptul la prestația compensatorie prevăzut la art. 390, soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei, poate cere soțului vinovat să îl despăgubească. Instanța de tutelă soluționează cererea prin hotărârea de divorț.* Această reglementare a dreptului la despăgubiri pentru prejudicii cauzate de divorț poate fi considerată până la urmă un caz particular de răspundere civilă delictuală<sup>1</sup>. Reglementarea de drept comun din primele două alineate ale art. 1.349 NCC<sup>2</sup> este poate chiar mai generoasă, chiar dacă nespecifică, prin aceea că nu condiționează, așa cum face reglementarea specială din art. 388 NCC, antrenarea

răspunderii civile de un anumit cadru procesual sau de „nevinovăția” creditorului, pe când răspunderea specială se antrenează doar dacă despăgubirile se solicită în cadrul procesului de divorț (din interpretarea *per a contrario* a prevederilor tezei finale a art. 388 NCC conform cărora instanța de tutelă soluționează cererea prin hotărârea de divorț) și doar dacă solicitarea de despăgubiri e formulată de soțul „nevinovat” în cadrul unui divorț unde se statuează asupra culpei.

Așa cum s-a arătat în doctrina recentă<sup>3</sup>, dreptul la despăgubiri se naște doar în cazul desfacerii căsătoriei din culpa exclusivă a potențialului debitor, pentru orice prejudicii de natură materială sau morale cauzate ca urmare a desfacerii căsătoriei. Având în vedere contextul acestei răspunderi civile speciale, probabilitatea dovedirii existenței unor prejudicii materiale este marginală<sup>4</sup>, fiind dificilă dovedirea existenței unei legături de cauzalitate între divorț și consecințele patrimoniale nefavorabile ale acestui eveniment care, prin ipoteză, nu s-a produs încă (despăgubirile trebuie solicitate în cadrul procesului de divorț pentru prejudicii ce se vor produce ca urmare a divorțului).

2. Inspirația pentru această reglementare din art. 388 NCC este, cel mai probabil, forma anterioară a art. 266 din Codul civil francez, care prevede astăzi, în urma modificărilor din 2004 aduse prin Legea nr. 439 din 26 mai 2004<sup>5</sup> că daunele-interese pot fi acordate unuia dintre soți pentru repararea consecințelor de *o gravitate deosebită* (sublinierea noastră) pe care le suferă din cauza disoluției căsătoriei, fie că este pârât într-un divorț pentru alterarea definitivă a legăturii conjugale (echivalentul *grosso modo* din dreptul actual francez al divorțului pentru separare în fapt care a durat mai mult de 2 ani din art. 373 lit. c NCC) care nu a cerut și el desfacerea căsătoriei sau că divorțul este pronunțat din culpa exclusivă a celuilalt soț, aceste daune-interese putând fi solicitate doar cu ocazia procesului de divorț<sup>6</sup>. Reglementarea franceză a unei răspunderi delictuale speciale cu ocazia divorțului își are originile în 1941, consacrand o jurisprudență anterioară bazată pe prevederile dreptului comun<sup>7</sup>. Reglementarea de până în 2004 era mai puțin restrictivă decât cea actuală, în sensul neprevederii condiției gravității deosebite a prejudiciului ci doar a posibilității reparării prejudiciului material sau moral cauzat celuilalt soț de disoluția căsătoriei din culpa exclusivă a unuia dintre soți<sup>8</sup>.

În dreptul francez se fac distincții subtile între răspunderea bazată pe art. 266 C.civ. francez, care ar privi doar repararea prejudiciilor născute din ruperea legăturii conjugale, și răspunderea de drept comun bazată pe prevederile art. 1382 C.civ. francez, care redevine utilă atunci când se solicită compensarea unor prejudicii distincte<sup>9</sup>, materiale sau morale, chiar și cu prilejul divorțului. Unii autori apreciază că cele două prevederi legale au obiecte distincte, nefiind aplicabil adagiul *specialia generalibus derogant*, cu consecința practică a nelegalității respingerii unor pretenții întemeiate pe

dreptul comun când condițiile acestuia sunt reunite<sup>10</sup>. Forma anterioară anului 2004 a art. 266 C.civ.fr. menționa expres posibilitatea reparării pe acest temei atât a prejudiciilor morale cât și a celor materiale, dar modificarea din 2004 a lăsat să planeze incertitudini asupra temeiului de drept comun sau special al compensării prejudiciilor morale născute cu ocazia divorțului<sup>11</sup>.

3. Deși această reglementare românească (art. 388 NCC) a fost receptată ca o mare noutate în anul 2011<sup>12</sup>, credem că, în realitate, aplicabilitatea sa practică și consecințele patrimoniale pe care le va produce vor fi destul de reduse datorită multiplelor probleme de dovedire a tuturor elementelor răspunderii civile delictuale (și este bine știut adevărul adagiului *idem este non esse et non probari*) în contextul deosebit de restrictiv, material și procedural, reglementat de această nouă normă legală.

Textul art. 388 NCC este destul de laconic, din cuprinsul său rezultând următoarele elemente: distincția categorică între dreptul la despăgubiri și dreptul la prestație compensatorie (reglementată de art. 390 NCC), limitarea subiectului activ al raportului juridic de răspundere civilă la soțul „nevinovat”, restrângerea simultană atât a sferei faptelor ilicite cauzatoare de prejudicii cât și a raportului de cauzalitate la cele legate de „desfacerea căsătoriei”, limitarea subiectului pasiv al raportului juridic de răspundere la soțul „vinovat”, limitarea procedurală a posibilității de a obține despăgubiri la „hotărârea de divorț”. Vom analiza pe rând fiecare dintre aceste elemente pentru a vedea cum se articulează specificul lor pe „scheletul” răspunderii civile delictuale de drept comun.

4. Prima delimitare categorică introdusă de legiuitorul român este între despăgubirile reglementate de art. 388 NCC și o altă mare noutate a divorțului reglementat de NCC, posibilitatea de a obține o prestație compensatorie, aceasta din urmă reglementată extensiv de art. 390-395. Având în vedere noutatea ambelor reglementări, preluate pe aceeași filieră francofonă<sup>13</sup>, este firească grija legiuitorului de a face o necesară distincție între despăgubiri și prestația compensatorie, mai ales că cele două se pot cumula și că există o multitudine de elemente superficiale de apropiere între reglementări, fiecare prestație fiind posibil a fi acordată doar cu ocazia divorțului și doar soțului nevinovat. Prestația compensatorie reglementată de art. 390-395 NCC nu este însă o formă a răspunderii civile delictuale ci mai degrabă o formă mai „generoasă” a pensiei de întreținere. Spre deosebire de această din urmă, prestația compensatorie nu este condiționată de starea de nevoie decurgând din incapacitatea de a munci ci presupune o simplă disparitate a nivelului de trai. Art. 390 al. 3 NCC prevede expres că prestația compensatorie și pensia de întreținere între soți nu se pot cumula.

Doctrina recentă consideră că prestația compensatorie ar avea un caracter hibrid între indemnizație<sup>14</sup> reparatorie și prestație de întreținere<sup>15</sup>, deși caracterul său de reparație este contestabil prin prisma legăturii doar indirecte de cauzalitate între fapta ilicită a debitorului (care a constituit prin ipoteză motivul de divorț din culpă exclusivă) și scăderea după divorț a nivelului de trai al celuilalt soț „nevinovat”, scădere produsă ca urmare a lipirii sale de sprijinul material din timpul căsătoriei.

5. Despăgubirile reglementate de art. 388 NCC se pot acorda doar în situațiile în care subiectul activ al raportului obligațional este un soț „nevinovat” iar subiectul pasiv este soțul „vinovat” de divorț. Această caracterizare a subiecților raportului obligațional presupune cu necesitate existența unui tip de divorț în urma căruia instanța statuează asupra culpei soților, fiind astfel excluse implicit divorțul prin consimțământ mutual, inițial sau survenit, reglementat de art. 373 lit. a NCC, divorțul motivat de starea de sănătate a unui dintre soți reglementat de art. 373 lit. d NCC (unde art. 381 NCC exclude expres orice mențiune privind culpa soților), precum și divorțul din culpă comună sau din culpa exclusivă a creditorului<sup>16</sup>. Despăgubirile se pot acorda în cazul divorțului la cererea unuia dintre soți (art. 373 lit. b NCC) fie pentru reclamant, dacă desfacerea căsătoriei se datorează culpei exclusive a pârâtului, fie pentru pârât în baza unei cereri reconvenționale, dacă desfacerea căsătoriei se datorează culpei exclusive a reclamantului-pârât reconvențional<sup>17</sup>. Art. 388 NCC mai poate opera în folosul pârâtului inițial, dacă există o cerere reconvențională în acest sens, și în cazul divorțului pentru separație de fapt care a durat mai mult de 2 ani (reglementat de art. 373 lit. c NCC), unde culpa exclusivă în desfacerea căsătoriei este atribuită *ex lege* reclamantului (art. 379 al. 2 NCC).

6. Particularitățile care vor cauza, în opinia noastră, cea mai severă restrângere a aplicabilității practice a acestui tip special de răspundere delictuală sunt însă cele legate de restrângerea simultană atât a sferei faptelor ilicite cauzatoare de prejudicii cât și a raportului de cauzalitate la cele legate de *desfacerea căsătoriei*. Practic este necesar ca, încă înainte de desfacerea căsătoriei (întrucât ne aflăm, prin ipoteză, în cursul procesului de divorț, când desfacerea căsătoriei este o simplă eventualitate), creditorul să anticipeze, să solicite și mai ales să probeze prejudiciile materiale sau morale pe care viitoarea desfacere a căsătoriei i le va cauza<sup>18</sup>. *Stricto sensu*, evenimentul prejudiciabil este chiar desfacerea căsătoriei în sine, și eventualele prejudicii materiale sau morale trebuie să se afle în legătură de cauzalitate chiar cu divorțul în sine. Într-o interpretare riguroasă a textului legal în vigoare, faptele care constituie motivele de divorț propriu-zise (de exemplu infidelitatea, încălcarea obligației de respect sau de sprijin moral, încălcarea nemotivată a obligației soților de a locui împreună, violența

conjugală etc.) nu ar fi cele vizate de art. 388 NCC întrucât acesta se referă la *prejudiciu* [cauzat] *prin desfacerea căsătoriei* ori motivele de divorț tind să susțină existența unui prejudiciu (de regulă moral) prin chiar *continuarea căsătoriei* în aceste condiții improprii. Practic, prejudiciile reparabile pe temeiul art. 388 NCC trebuie să se afle în legătură de cauzalitate cu actul jurisdicțional al divorțului sau cel puțin cu procesul de divorț sau cu circumstanțele sale (divorțul din culpă fiind întotdeauna unul judiciar, divorțul administrativ sau cel pe cale notarială fiind ambele divorțuri prin acordul soților, unde nu se statuează în niciun fel asupra culpei).

Pe meleagurile dreptului civil francez, de unde doctrina de specialitate română își trage frecvent seva, jurisprudența merge într-o direcție oarecum similară. Unele decizii izolate susțin un punct de vedere foarte restrictiv, arătând că desfacerea căsătoriei este în măsură să repare în sine sau cel puțin să facă să înceteze producerea unor prejudicii de natură nepatrimonială, iar pentru despăgubirile întemeiate pe art. 266 C.civ. fr. (corespunzător art. 388 NCC) ar fi necesar un prejudiciu material sau moral distinct. Această orientare este puternic dezavuată de Curtea de Casație și de doctrina de specialitate<sup>19</sup>, arătându-se că art. 266 C.civ. francez este prin excelență baza legală a reparării prejudiciilor cauzate prin ruperea legăturii conjugale, art. 1382 C.civ. fr. servind pentru repararea celorlaltor prejudicii, de exemplu adulterul fiind o faptă ilicită care duce la declanșarea incidenței art. 266 C.civ. fr., dar aceeași faptă poate cauza și alte prejudicii reparabile pe temeiul dreptului comun, susținându-se chiar că prestația compensatorie este de fapt calea prin care se repară prejudiciul material cauzat de divorț în sine prin scăderea nivelului de trai<sup>20</sup>. S-a mai arătat într-o formulare concisă că prestația compensatorie repară prejudiciul cauzat de divorțul propriu-zis, despăgubirile speciale servesc la repararea de către soțul exclusiv vinovat de divorț a prejudiciului cauzat de circumstanțele divorțului iar dreptul comun intervine unde e vorba de prejudicii cauzate de circumstanțele vieții de cuplu în general<sup>21</sup>.

7. Un alt aspect care face și mai dificilă obținerea de despăgubiri în aceste condiții restrictive este și respectarea cerințelor de drept comun privind prejudiciul, condiții precizate de doctrina de drept civil: să fie cert, direct, personal și să rezulte din încălcarea sau atingerea unui drept sau a unui interes legitim<sup>22</sup>. În toate cazurile reglementate de art. 388 NCC, prejudiciul nu poate fi decât unul viitor, astfel că stabilirea caracterului său cert presupune ca prejudiciul viitor să fie unul sigur, atât sub aspectul existenței cât și al întinderii sale, prejudiciile viitoare și eventuale neputând da naștere la reparare până când nu este sigură producerea lor<sup>23</sup>. Caracterul direct al prejudiciului presupune, în contextul art. 388 NCC, existența unei legături de cauzalitate între desfacerea căsătoriei și rezultatul dăunător<sup>24</sup>, ceea ce nu este atât de ușor de dovedit la momentul la care divorțul însuși este o simplă eventualitate. Noua legislație civilă

(art. 1385 al. 4 NCC) permite însă, după modelul consacrat de jurisprudența franceză chiar pe temeiul unor reglementări cvasi-identice cu vechiul nostru Cod civil din 1864, și repararea prejudiciilor cauzate prin pierderea unei șanse de a obține un avantaj sau de a evita o pagubă, reparația urmând a fi proporțională cu *probabilitatea* obținerii avantajului sau evitării pagubei.

8. În Franța, condițiile prestației compensatorii întemeiate pe art. 270 și urm. C.civ. fr. sunt mult mai puțin restrictive decât în NCC, lipsind condiția duratei de minim 20 de ani a căsniciei și condiția culpei exclusive la divorț a debitorului prestației<sup>25</sup>. În această situație, pe temeiul art. 266 C.civ. fr. în forma în vigoare între 1975-2004 sau în forma mai restrictivă în vigoare din 2005 (care prevede condiția prejudiciului de o *gravitate deosebită*), practica judiciară și doctrina de specialitate au apreciat că se justifică acordarea de despăgubiri pentru: cheltuielile de mutare și stabilire în altă locuință, pierderea unei șanse de câștig în întreprinderea celui alt soț<sup>26</sup>, pentru prejudiciul moral constând în singurătatea morală și afectivă creată de divorț după o îndelungată viață în comun, părăsirea soției pentru o altă femeie mai tânără, prejudicii morale rezultate din părăsirea soției după 30 de ani de căsnicie pentru o altă femeie lăsându-i sarcina îngrijirii fiicei adulte dar afectate de un handicap, expunerea soției la stigmatizare socială ca urmare a statutului de femeie divorțată, conceperea unor copii cu o altă femeie înaintea divorțului, refuzul de a consimți la un divorț prin acord<sup>27</sup>, scandalul creat de soț în jurul soției sale aflate la o vârstă înaintată și care o expunea oprobriului public, abandonarea de către soție a soțului și copiilor aflați în fața unor dificultăți financiare create chiar de ea pentru a locui cu un alt bărbat<sup>28</sup>, mai rar prejudicii materiale rezultând din expunerea soției la urmărirea creditorilor în urma insolvenței soțului, abandonarea soției într-o stare psihologică și materială precară ca urmare a desfacerii căsătoriei<sup>29</sup>.

9. În ceea ce privește natura despăgubirilor întemeiate pe echivalentul francez al art. 388 NCC, opiniile doctrinare sunt destul de nuanțate, apreciindu-se că în versiunile mai vechi ale legii franceze putea fi regăsită mai accentuat ideea de răspundere și de pedeapsă privată în privința soțului vinovat [în primul rând] de desfacerea căsătoriei, iar ultima versiune din 2004 a art. 266 C.civ.fr. poate justifica ideea de răspundere obiectivă, fără culpă<sup>30</sup>, mai ales când intervine în ipoteza de divorț întemeiat obiectiv pe ruperea definitivă a legăturii conjugale<sup>31</sup> (echivalentul divorțului din NCC pentru separare de fapt care a durat mai mult de 2 ani, unde culpa la divorț se atribuie *ex lege* reclamantului) sau chiar ideea mai veche dar curajoasă a profesorului J. Carbonnier că sunt daune-interese pentru rezilierea abuzivă a căsătoriei-contract<sup>32</sup>. Nu există practic o legătură directă de cauzalitate între fapta ilicită a debitorului, care a dus la desfacerea căsătoriei, și prejudiciul care rezultă în mod obiectiv din însăși faptul desfacerii căsătoriei<sup>33</sup>.

10. Și în dreptul nostru, „descifrarea” rațională și eficientă practic a art. 388 NCC ar fi în sensul „relaxării” cerinței de drept comun din materia răspunderii civile privind existența unei legături directe de cauzalitate între fapta ilicită a debitorului și prejudiciu, fapta ilicită în circumstanțele normei legale suscitată fiind deseori chiar motivul de divorț, iar prejudiciul reparabil pe acest temei apare doar indirect, ca urmare a divorțului în sine. Poate că nu este deplasată nici considerarea răspunderii întemeiate pe art. 388 NCC ca o răspundere obiectivă, culpa și fapta ilicită a debitorului fiind legate (atunci când există în realitate și nu sunt atribuite *ex lege* ca în cazul divorțului întemeiat pe separația de fapt care a durat mai mult de 2 ani) de motivul de divorț propriu-zis, pe când prejudiciul apare ca o consecință destul de indirectă a acestora, fiind legat în realitate de desfacerea căsătoriei în sine.

Prestația compensatorie în dreptul nostru este mult mai restrictiv reglementată ca în dreptul francez actual, astfel că art. 388 NCC este chemat să o suplinească în acele situații în care căsnicia nu durase minimum 20 de ani, putând fi considerat un prejudiciu reparabil și cel produs printr-un divorț din culpă exclusivă atunci când acesta lezează interesul legitim al soțului nevinovat în menținerea unui nivel de trai comparabil cu cel din timpul căsătoriei. În dreptul francez, sub aspectul reparării prejudiciilor materiale, s-a apreciat că ar exista un anumit raport de subsidiaritate între despăgubirile speciale reglementate de art. 266 C.civ. fr. și prestația compensatorie reglementată de art. 270 și urm. C.civ. fr.<sup>34</sup>

Prejudiciile morale legate de circumstanțele divorțului pot fi și ele anticipate încă din timpul procesului, putându-se prevedea că acestea vor constitui majoritatea situațiilor în care se solicită acordarea de despăgubiri pe acest temei special: provocarea de suferințe emoționale, atingerile aduse imaginii publice a celuilalt soț etc. Și prejudiciile materiale legate de previzibila schimbare a domiciliului soțului nevinovat în urma desfacerii căsătoriei sunt și ele, de cele mai multe ori, asemeni dreptului francez, prejudicii viitoare și sigure, dar în dreptul nostru există și un temei special de mai largă aplicabilitate (art. 324 al. 2 NCC) pentru indemnizarea soțului căruia nu i s-a atribuit beneficiul contractului de închiriere asupra locuinței comune cu cheltuielile de instalare într-o altă locuință<sup>35</sup>, cu singura condiție ca beneficiarul să nu fie exclusiv vinovat de desfacerea căsătoriei. În ceea ce privește celelalte prejudicii suferite de un soț din cauza faptelor ilicite ale celuilalt, prejudicii care nu sunt o consecință directă a divorțului sau a circumstanțelor divorțului, credem că și în dreptul nostru rămâne loc pentru răspunderea civilă delictuală de drept comun, mai ales atunci când prejudiciul este constatat sau devine cert abia după pronunțarea divorțului, când calea prevăzută de art. 388 NCC este închisă definitiv<sup>36</sup>.

**11.** În ceea ce privește regimul juridic al despăgubirilor reglementate de art. 388 NCC, dacă acestea nu se stabilesc și nu se achită pe cale amiabilă, prin mediere, conciliere sau tranzacție<sup>37</sup>, calea judiciară rămâne deschisă doar în cursul procesului de divorț, prin formularea de către reclamant a unui capăt de cerere accesoriu cererii principale de divorț sau printr-o cerere reconvențională a pârâtului. Despăgubirile se vor stabili conform principiului reparării integrale a prejudiciului (consacrat expres de art. 1385 al. 1 NCC), fără a ține cont de starea materială a debitorului și, având în vedere interpretarea coroborată a prevederilor art. 388 NCC care vorbește doar de despăgubiri și ale art. 1386 al. 1 NCC care distinge între repararea în natură a prejudiciului și despăgubiri, credem că ele se vor putea stabili numai în bani, fie într-o sumă globală sau într-o rentă periodică. Problema posibilității de reparare a prejudiciului prin prestații în natură este controversată, în doctrina noastră recentă<sup>38</sup> și în jurisprudența franceză mai veche<sup>39</sup> exprimându-se opinia că este admisibilă în acest context acordarea unui drept de uzufruct asupra unui bun al debitorului. Oricum, stabilirea reparării în natură a prejudiciului va naște întotdeauna dificultăți practice, mai ales legate de executarea silită.

**12.** În concluzie, art. 388 NCC este destinat să faciliteze obținerea de despăgubiri de soțul căruia nu i se poate imputa desfacerea căsătoriei, de la celălalt soț, cu ocazia procesului de divorț, fără a marca în mod necesar o ruptură cu dreptul comun al răspunderii civile delictuale. Această reglementare specifică vine doar să accentueze că orice faptă prejudiciabilă poate da naștere la despăgubiri, împrejurarea că între subiecții raportului de răspundere civilă există un proces de divorț nefiind exoneratoare de răspundere. Simpla desfacere a căsătoriei nu constituie o veritabilă reparație, prejudiciile morale sau materiale ocazionate de divorț meritând o examinare mai atentă.

Specificul reglementării din art. 388 NCC față de dreptul comun al răspunderii civile delictuale este pe terenul cauzalității, fiind acceptată și o legătură indirectă de cauzalitate între fapta ilicită propriu-zisă, care constituie de multe ori motivul divorțului, și prejudiciul moral, prejudiciul fiind datorat în realitate desfacerii căsătoriei, care nu are în sine un caracter ilicit.

---

\* Avocat, Baroul Cluj; [marius\\_floare@yahoo.com](mailto:marius_floare@yahoo.com).

<sup>1</sup> Fl. Baiaș, *Dreptul la despăgubiri*, în Fl. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, pp. 421-422.

<sup>2</sup> ART. 1.349 - **Răspunderea delictuală**

(1) Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane.

(2) Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral.

<sup>3</sup> E. Florian, *Dreptul familiei*, Ediția a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2011, pp.134-136.

<sup>4</sup> Idem, p. 135.

<sup>5</sup> Art. 266 C.civ. francez:

*Sans préjudice de l'application de l'article 270, des dommages et intérêts peuvent être accordés à l'un des époux en réparation des conséquences d'une particulière gravité qu'il subit du fait de la dissolution du mariage, soit lorsqu'il est défendeur à un divorce prononcé pour altération définitive du lien conjugal et qu'il n'avait lui-même formé aucune demande en divorce, soit lorsque le divorce est prononcé aux torts exclusifs de son conjoint.*

*Cette demande ne peut être formée qu'à l'occasion de l'action en divorce.*

<sup>6</sup> H. Bosse-Platière, *Dommages et intérêts*, în P. Murat (coord.), *Droit de la famille*, 5ème édition, Dalloz, 2010, p. 386.

<sup>7</sup> Ph. LeTourneau, *Droit de la responsabilité et des contrats*, Huitième édition, Dalloz Action, Paris, 2010, p. 1483.

<sup>8</sup> H. Bosse-Platière, loc. cit., p. 385.

<sup>9</sup> J. Hauser, *Réparation du préjudice moral : 266 ou 1382 ?*, RTD civ. nr. 2/2007, p. 321.

<sup>10</sup> Ph. Le Tourneau, op. cit., p. 1482.

<sup>11</sup> J. Hauser, *Réparation du préjudice moral : 266 ou 1382 ?*, loc. cit., p. 321.

<sup>12</sup> C.-M. Crăciunescu, D. Lupașcu, *Mica reformă a justiției și marea reformă a divorțului*, Pandectele Române, nr. 1/2011, p. 32.

<sup>13</sup> A se vedea art. 270 și urm. C.civ. fr.; H. Bosse-Platière, *Régime de la prestation compensatoire* în P. Murat (coord.), *Droit de la famille*, 5ème édition, Dalloz, 2010 pp. 298-336.

<sup>14</sup> J. Hauser, *Divorce pour altération du lien conjugal, pour faute et séparation de corps : dommages-intérêts sur la base de l'article 1382 du code civil*, RTD civ. nr. 2/2012, p. 105.

<sup>15</sup> E. Florian, op. cit., p. 140.

<sup>16</sup> E. Florian, op. cit., p. 134.

<sup>17</sup> Pentru discuții asupra admisibilității divorțului din culpa exclusivă a reclamantului în lipsa unei cereri reconvenționale de desfacere a căsătoriei în noua legislație, a se vedea E. Florian, *Consideratii asupra divorțului din culpa exclusivă a soțului reclamant, în lipsa cererii reconvenționale a pârâtului, în lumina noului Codului civil și a noului Cod de procedura civilă*, Dreptul nr. 12/2012, pp. 31-39.

<sup>18</sup> E. Florian, op. cit., pp. 134-135.

<sup>19</sup> Ph. Le Tourneau, op. cit., p. 1481; J. Hauser, *L'éternel retour sur les dommages-intérêts*, RTD civ. 4/2005, p. 767 și Decizia nr. 1157/6 iulie 2005 a Secției I Civile a Curții de Casație a Franței acolo citată.

<sup>20</sup> J. Hauser, *Divorce pour altération du lien conjugal, pour faute et séparation de corps : dommages-intérêts sur la base de l'article 1382 du code civil*, loc. cit. supra, p. 105.

<sup>21</sup> J. Hauser, *Dommages-intérêts modèle 1382*, RTD civ. nr. 2/1996, p. 372.

<sup>22</sup> L. Pop în L. Pop, I.-F. Popa, S. I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 416.

<sup>23</sup> Ibidem.

<sup>24</sup> Idem, p. 418.

<sup>25</sup> H. Bosse-Platière, *Régime de la prestation compensatoire*, loc. cit., p. 301.

<sup>26</sup> J. Carbonnier, *Droit civil*, t. I, « Quadrages », PUF, nr. 607, apud H. Bosse-Platière, *Dommages et intérêts*, loc. cit. supra, p. 386.

<sup>27</sup> A se vedea bogata jurisprudență indicată de H. Bosse-Platière, *Dommages et intérêts*, loc. cit. p. 391.

<sup>28</sup> Ph. Le Tourneau, op. cit., p. 1483

<sup>29</sup> H. Bosse-Platière, *Dommages et intérêts*, loc. cit., pp. 391-392.

---

<sup>30</sup> Idem, p. 387.

<sup>31</sup> O. Matocq, Y. Favier, *Divorces autres que par consentement mutuel*, în P. Murat (coord.), *Droit de la famille*, 5<sup>ème</sup> édition, Dalloz, 2010, p. 252.

<sup>32</sup> J. Carbonnier, *Droit civil*, t. I, « Quadriges », PUF, p. 1371, apud H. Bosse-Platière, *Dommages et intérêts*, loc. cit., p. 387.

<sup>33</sup> M.-B. Maizy, C.C. Beaufour, *Conséquences patrimoniales liées à la faute*, AJ Famille, nr. 2/2011, pp.82-83.

<sup>34</sup> Ph. LeTourneau, op. cit., p. 1483.

<sup>35</sup> E. Florian, op. cit., pp. 133 și 135.

<sup>36</sup> În același sens, a se vedea E. Florian, op. cit., p. 135.

<sup>37</sup> E. Florian, op. cit., p. 136.

<sup>38</sup> Ibidem.

<sup>39</sup> A se vedea decizia din 26 ianuarie 1983 a Secției a II-a Civile a Curții de Casație a Franței și decizia diametral opusă din 27 ianuarie 1993 a aceleiași instanțe, ambele indicate de H. Bosse-Platière, *Dommages et intérêts*, loc. cit., pp. 392-393.